

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in toži se v Ljubljani.

TRGOVSKI LIST

Številka 8.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, ponedeljek 20. januarja 1941

Cena posamezni številki din 1.50

predpis

Med dnevnimi vestmi ljubljanskega dnevnika z dne 15. t. m. je izšla notica, ki pravi: Vse prijave po uredbi o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije, kakor tudi po ostalih uredbah, ki imajo namen pobijati draginjo in nadzorovati cene, se morajo pošiljati splošni upravi prve stopnje. Prijave pa se lahko pošiljajo tudi drugim oblastem. Prijave smejo biti tudi nepodpisane. Vse prijave glede takšnih prijav opravljajo splošne upravne oblasti prve stopnje, ki so tudi pristojne za presojanje vseh teh stvari.

Nič ne rečemo, če nadzorna oblast izda še tako stroge ukrepe v boju proti draginji, ker je draginja v resnici zlo, ki je škodljivo za javno življenje. Seveda pa ostaja pri tem odprto vprašanje, če se samo s takšnimi ukrepi draginja sploh more zavezati, kajti izkušnja kaže, da so samo upravni ukrepi proti draginji brez moči. A tudi objektivna analiza vzrokov draginje odkriva, da so vzroki draginje tako raznovrstni, da se s samim dekretiranjem ne morejo odpraviti.

S tem pa seveda ni rečeno, da ne bi bili umestni ostri ukrepi proti onim, ki iz gole grabežljivosti izkoriščajo sedanje izredne razmere in navijajo cene. Če oblasti proti takšnim nesocialnim elementom nastopijo z vso ostroščjo zakona, je le prerazumljivo.

Toda tudi v tem primeru ne smejo iti oblasti predaleč in v smeji pri zatiranju enega zla privesti k drugemu zlu. To pa se dogaja, kadar se sankcionira princip, da so dopustne tudi nepodpisane ovadbe.

Treba se samo zamisliti v dejanski položaj, ki ga povzroči takšna ovadba. Osumljenec se mora braniti, ne da bi vedel, proti komu se naj brani. Če s tem je njegova obramba oslabiljena. Kriv ali ne kriv, more ovajenemu že silno škodovati samo to, da se začne govoriti o njem, da se mora zagovarjati zaradi navijanja cen.

Mnogo ljudi bo vzelo takoj ovadbo za suho zlato in če je ovajeni trgovci, bo takoj izgubil nekaj odjemalcev, pridobil pa jih bo morda konkurent, ki je povzročil ovadbo. In ovajeni ne bo imel možnosti niti, da si poišče zadoščenja. Najgriša kleveta se z dopustnostjo anonimnih prijav oporoča.

Oblasti pa bodo imele polno nepotrebnega dela, ker se jim bo godilo tako kakor Goethejevemu učenčku, ki je sprožil tok vode, ki ga ni mogel ustaviti, dokler ni prišel mojster čarodelnik ter ustavil vodo.

Sedanje izkušnje po svetu kažejo, da je za uspešen boj proti draginji potrebna tudi ljudska morala. Zato pa je tudi iz temelja zgorelo mnenje, da bi se draginja mogla ustaviti z ...

predpisi. Dopustitev nepodpisanih prijav pa je ... ukrep, ki se zato mora razveljaviti, ker se ne sme pustiti najslabšim instinktom v človeku, da se razpa-sejo in da uživajo v svoji nizkotni zavisti ter nevoščljivosti.

Trgovinski register

Vpisale so se naslednje firme:

L. Mulej Chemer, Bled II. Obratni predmet: trgovina z lesom. Imetnik Mulej Jožef, roj. Chemer na Bledu II.

Mayer Deziderij, Motvarjevci. Obratni predmet: trgovina z lesom na debelo. Imetnik: Mayer Deziderij, trgovci v Motvarjevcih.

Lenart Cank, Škofja vas. Obratni predmet: trgovina z lesom. Imetnik: Lenart Cank, posestnik in trgovec v Škofji vasi.

Vpisale so se naslednje izpremembe in dodatki:

»Jugografika«, tiskovna in založna družba, Ljubljana. Izbrise se poslovođa Alfonz Žerjav zaradi smrti, vpiše pa poslovođa Jože Reisner, direktor v pokoju.

»Bratje Hočevare«, družba z o. z., Mekinje pri Kamniku. Družba se je razdružila in prešla v likvidacijo.

Likvidator: Franja Kosovel, roj. Slatnar, soproga novinarja.

Izbrisali sta se naslednji firmi:

K. Rosenbauer in drug, tovarna za gasilno orodje, družba z o. z. v Celju v likvidaciji.

»Sand-Banum« družba z omejenim zavezo, Rogaska Slatina — zaradi končane likvidacije.

Dobave - licitacije

Poštna direkcija v Ljubljani razpisuje v drugič z direktno pogodbo

na dan 27. januarja t. l. dobavo: 1. 1000 m žice »Haketal« Atg, 138 Ø 15 mm² — 2. 1000 m ranžirne žice, 2x06 mm in 3. 1000 m žice za notranjo napeljavo, 3x08 mm, 11. Pogoji isti, kakor so bili za prvi razpis dobave.

Kaj povzroča dvig cen

Devet glavnih razlogov draginje

Prvi pogoj za uspešen boj proti draginji je pravilna ugotovitev vzrokov draginje. Teh vzrokov je več in zato tudi ne morejo biti uspešni ukrepi, ki so naperjeni le proti enemu vzroku draginje. Naša protidraginjska uredba je bila brez učinka predvsem zato, ker je bila naperjena le proti enemu razlogu draginje, vseh drugih pa ni upoštevala. Zato je bil tudi njen neuspeh neizogiben.

»Narodno blagostanje« je sedaj objavilo članek pod naslovom: »Sedem vzrokov skoka cen pri nas«. Izvajanja tega članka so zelo zanimiva in naj bodo tu v glavnem reproducirana.

Prva kritika državne politike cen je navajala, da so nedostatk državnih ukrepov proti draginji prvi vzrok skoka cen. Z uradne strani se je nato odgovorilo, da je edini skok cen v dvigu cen v tujini.

To pa ne drži iz teh razlogov: 1. Uvoz igra pri oskrbi prebivalstva le malo vlojo. 2. Uvažali smo predvsem iz držav s stabilnimi cenami. 3. Uvoz v severno-evropske države je bil mnogo dražji ko pri nas. 4. Cene se niso nikjer tako dvignile ko pri nas.

Tu je torej niso vzrok dviga naših cen. S tem pa se postavlja znova vprašanje, če so res pomanjkljivosti vladnih ukrepov bile vzrok dviga cen. Glede protidraginjske uredbe to vsekakor velja. Uredba je dala kriterij za nedovoljeno dviganje cen, ki ga pa oblast ni mogla uporabiti. Sodnik ni mogel ugotoviti, če gre v konkretnem primeru res za čezmeren dobiček. Toda pri nas so se dvigale cene tudi predmetom, ki so bili pod kontrolo, katerih cene so bile maksimirane in ki jih je dovoljevala oblast. To dokazuje, da so bili za dvig cen še drugi razlogi izven zakona.

Ko se je ustanovil urad za kontrolo cen in so ostali njegovi ukrepi brez učinka, se je dejalo, da je vzrok nadaljnjega dviga cen v nezadostnosti nadzornega aparata. Ta se je potem izpopolnil, a cene so kljub temu rasle.

Če pa dvig cen ni bil povzročen v celoti niti zaradi tujega blaga niti pomanjkljivosti zakonskih predpisov niti le zaradi izvajanja predpisov, potem sledi, da je moral biti še kateri drugi vzrok. Ni težko uganiti, da je bil eden vzrokov padec kupne moči dinarja, povzročen z izmenjavo na tuj denar. Nekateri opozicionalci vidijo v tem celo edini vzrok. To pa ni pravilno. Ne more se tajiti, da je povečanje obtoka eden razlogov za dvig cen. To dejstvo pa ni pred

vsem prišlo zaradi tezavracije do polnega učinka. Ta tezavracija je potegnila iz prometa, kakor se govori, nekaj milijard dinarjev in s tem je v glavnem onemogočen v največji meri dvig cen zaradi večjega obtoka. Je sicer res, da je ta tezavracija učinkovala deflacionistično, toda ne stoodstotno.

Treba je torej iskati še druge razloge za dvig cen. In tu je treba ugotoviti, da je na strani zakona še en ukrep, ki je povzročil dvig cen. Mislimo na one zakonske predpise, ki so hkrati osnovno načelo naše politike cen in po katerem načelu so bili postavljeni nekateri predmeti izven obsega zakonskega določevanja cen in katerih cene so bile prepuščene svobodni volji. To so luksuzni predmeti in agrarni proizvodi, ki so bili izven protidraginjskih ukrepov. To načelo izvira iz gospodarske zmote, da so cene za posamezne predmete v enotni gospodarski panogi avtarkne in da se razvijajo neodvisno od drugih. V resnici pa so vse cene povezane med seboj. Zato povečanje enih cen povzroči tudi povečanje drugih, tudi stabiliziranih. Druga zmeta je, da je obilica luksuznih predmetov. Kot luksuzni predmeti se smatrajo oni, ki v vsakem primeru služijo samo zadovoljitvi ugodja. Takšnih predmetov pa je zelo malo. Diamant je v resnici luksuzni predmet, diamant za rezanje stekla pa ni. Poleg tega se skok cen ne prenaša na druge predmete le iz gospodarskih, temveč tudi iz psiholoških razlogov.

Je pa še drug glavni vzrok skoka cen, ki tudi spada v poglavje državne politike cen. Mislimo na cene agrarnih proizvodov, ki so prišle pod udar državnih intervencijskih organov. Znano je, kaj je bilo s cenami vina, volne, žita, oljarje, koruze, riža itd. Vse te cene so se namenoma dvignile visoko, ker je smatrala vlada iz razloga socialne pravičnosti za potrebno, da dvigne blagostanje kmetovalcev. Ne zna vsak človek izračunati pariteto cen, da bi izračunal, koliko naj velja žito, če se bombaž podraži za toliko več enot. Vsak pa ve, da se mora podražiti tudi blago, ki ga on prodaja, če se je podražilo blago, ki ga kupuje. Tudi dvig teh cen je pripomogel k draginji.

Iz tega pa sledi, da je napačno reči, da zakonodajec ni mogel izvesti stabilizacije cen, temveč je pravilno, da je država hotela ene cene stabilizirati, druge pa dvigniti. Rezultat tega pa je bil skok cen.

Na kratko bi torej mogli kot glavne vzroke draginje po »Nar. blagostanju« navesti naslednjih sedem vzrokov: 1. podražitev uvoznih predmetov, 2. pomanjkljivosti protidraginjskih ukrepov, 3. pomanjkljivo izvajanje ukrepov in kontrole cen, 4. povečanje obtoka bankovcev, 5. izvzemanje iz obsega protidraginjske uredbe agrarnih proizvodov in luksuznih predmetov, 6. povezanost cen, ki niso

Ministrstvo za prehrano in oskrbo ustanovljeno

Ministrski svet je predpisal naslednjo uredbo:

§ 1. Ustanavlja se ministrstvo za oskrbo in prehrano.

V pristojnost tega ministrstva spada: skrb za oskrbo prebivalstva s hrano in drugimi življenjskimi potrebščinami, izdelava gospodarskega načrta za vso državo ter skrb za njegovo izvajanje v sodelovanju z drugimi ministri ter bansko upravo banovine Hrvatske ter zagotovitev potrebnih surovin v državi ali inozemstvu, skrb v sodelovanju z ostalimi zainteresiranimi ministri in bankami pri urejanju prometa ter razdeljevanja surovin na podjetja, ki se bavijo z njih predelovanjem, izdajanje ukrepov za ustvarjanje zalog in rezerv v državi, politika in kontrola cen ter zatiranje brezvestne špekulacije, vrhovna uprava in nadzorstvo nad delom industrijskih panog, ki se bavijo izključno s proizvodnjem ali predelovanjem živil, koordinacija dela vseh ministrstev, bank in oblasti in ustanov, ki imajo nalogo za oskrbovanje in prehrano prebivalstva.

§ 2. Direkcija za proučevanje

avtarkične in 7. agrarni protekcionizem.

Vendar pa niti s tem še niso izčrpani vsi razlogi podražitve blaga. Tako so povzročili zvišanje cen tudi višji davki in višje trošarine ter zvišanje drugih javnih bremen. Najbolj jasno priča o tem zvišanje drž. trošarine na sladkor za 2 din pri kg. Na vse zadnje pa se tudi ne sme pozabiti na oni začarani krog, ki je pravi perpetuum mobile za dvig cen. Višje cene predmetov dvignejo državne izdatke, ti javne davščine, oboje zvišanje plač in socialnih davkov, kar zopet zvišuje cene itd.

Kot 9. razlog pa je treba omeniti še vojno psihozo, ki se je polastila nekaterih ljudi in njih strah, da bi jim zmanjkalo blaga, je pogнал cene kvišku.

Iz vseh teh devetih razlogov pa se vidi, da je le v najmanjši meri kriva dviga cen dobičkaželjnost nekaterih nesocialno čutečih ljudi. Tudi če bi se s strogim izvajanjem zakonskih predpisov vsi ti ljudje izločili iz posredovalnega procesa, draginja iz prej navedenih glavnih razlogov vendarle ne bi izginila.

Kaj je bilo torej treba tako enostransko nastopati proti legalni trgovini? Kdo more te ukrepe opravičiti?

in organizacijo kmetijstva zaradi prehrane se prenese iz sestava kmetijskega v novo ministrstvo.

§ 3. Iz sestava trgovinskega ministrstva se prenese v sestav ministrstva za oskrbo in prehrano urad za kontrolo cen in centrala za kurivo.

Iz pristojnosti ministrstva za trgovino in industrijo se prenese v pristojnost ministrstva za oskrbo in prehrano: Priv. d. d. za silose ter Prizad, vendar pa glede izvoza kmetijskih proizvodov ostaja Prizad v pristojnosti trg. ministrstva.

§ 4. Ureditev ministrstva za oskrbo in prehrano se bo predpisala z uredbo min. sveta na predlog resornega ministra.

§ 5. Izplačila osebnih in materialnih izdatkov, v kolikor v proračunskih dvanajstih niso predvidena, se v tem proračunskem letu izvrše iz rezervnih kreditov.

§ 6. Ta uredba stopi v veljavo z dnem njene objave v »Službenih novinah«.

Za ministra za oskrbo in prehrano je imenovan dr. Milan Protić, bivši glavni direktor Narodne banke.

Posvet radijskih postaj

je bil v petek v Beogradu. Razgovor je bil o programskem sodelovanju vseh treh radijskih postaj. Škoda, da ta posvet še ni bil mnogo prej, kajti programi vseh treh postaj dokazujejo, da bi se mogle vse tri postaje prav lepo dopolnjevati ter nuditi vsemu prebivalstvu Jugoslavije program, ki bi bil v vsakem oziru zadovoljiv ter hkrati tudi reprezentativen. Imamo tri dobra gledališča, v vseh glavnih mestih odlične orkestre, a kako malo tega slišimo. Zato pa se uganja ponekod — in Ljubljana v tem oziru močno prednjači — banalen lokalizem, ki je že kar znak kulturne zaostalosti. Po našem mnenju bi moral biti program

naših radijskih postaj strnjen v eno celoto, da bo vsak Jugoslovjan v tujini mogel pozvati s ponosom svoje tujerodne znanice, naj poslušajo jugoslovanski radio. Je prav lepo, če se daje častno mesto tudi narodni pesmi, toda v tem primeru mora biti vedno izvajanje dovršeno, za pevske skušnje pa radijska postaja ne bi smela biti.

Pa vse to smo že enkrat omenili, a odziva nismo doživeli ne v pozitivnem, ne v negativnem smislu. Morda bo sedanji posvet vendarle nekaj pripomogel, da naše radijske postaje s sodelovanjem zboljšajo svoje programe. Čas bi v resnici že bil.

Konferenca o reorganizaciji zunanje trgovine

Za 7. februar je sklicana v Beogradu konferenca vseh gospodarskih zbornic ter nekaterih drugih gospodarskih ustanov in organizacij, da razpravlja o organizaciji zunanje trgovine. Na dnevnem redu so naslednja vprašanja: razvoj in režim zunanje trgovine, organizacija uvoznikov in izvoznikov ter predlogi gospodarskih organizacij o reorganizaciji zun. trgovine. Razpravljalo pa se bo le o predlogih, ki bodo poslani direktorju za zunanjo trgovino do 1. februarja. Konferenca se moreta udeležiti od vsake povabljenе organizacije največ dva člana.

Konferenca pristojnih oblasti z zastopniki gospodarskih organizacij o naši zun. trgovini se je pričakovala že dolgo, ker je bila zaradi mnogih in tehtnih kritik, ki jih je doživela naša oficialna zun. trgovinska politika, še bolj pa razni ukrepi socialnih ustanov in oblasti, ponovno zahtevana. To očitno ni ostalo brez učinka in tako je bila sedaj tako dolgo pričakovana konferenca vendarle sklicana. Sicer pozno, toda vendarle.

Prva seja uvoznega odbora

V direktorju za zunanjo trgovino je bila v sredo prva seja novega uvoznega odbora, o čigar sestavi smo že poročali. Na seji so se večinoma pretresavala načelna vprašanja. Sklenilo se je med drugim, da se bo zlasti olajšal uvoz vseh onih predmetov, ki so nam neobhodno potrebni. Zato se ne bo gledalo na to, koliko je tvrdka, ki prosi za uvozno dovoljenje, prej uvozila dotičnega blaga. Tvrdo se bo dalo dovoljenje, da uvozi, kolikor sploh more. Vendar pa bo dovoljenje zvezano s pogojem, da more tvrdka dati vso to količino blaga ali vsaj večji del na razpolago uradnim ustanovam, da potem one razdele blago med zainteresirane firme. Razpravljala so se še druga vprašanja, toda konkretni sklepi o teh vprašanjih niso bili sprejeti.

Romunija nam dala na razpolago vagone

Romunske državne železnice so nam dale na razpolago potrebno število vagonov za prevoz blaga, ki je zajeto od lada na Donavi v romunskih pristaniščih Brajli in Ramudam. Gre za prevoz parafina in bombaža iz Turčije. Upati je, da bo to blago sedaj hitro prišlo v Jugoslavijo.

Trgovine z elektrotehničnimi predmeti

bodo z današnjim dnem nadalje odprte od 8. do 12. in od 14. do 18. ure. Kupujoče občinstvo se prosi, da to upošteva. — Združenje trgovcev v Ljubljani.

Dobava parafina za industrijska podjetja.

Po nalogu ministrstva za trgovino in industrijo vabi Zbornica za TOI v Ljubljani vsa industrijska podjetja, ki potrebujejo parafin kot glavno surovino, pomožno sredstvo ali sicer, da sporočijo zbornici najkasneje do 25. t. m. povprečno letno potrošnjo parafina v letih 1938., 1939. in 1940. Podatki morajo biti točni in se ne smejo količine navesti samo približno. Ministrstvo izrečno opozarja na to, da se bo v letu 1941. delil parafin industrijskim podjetjem izključno samo po spisku, ki ga bo predložila zbornica in da se ne bodo upoštevale nobene kasnejše izpremembe glede povprečne letne potrošnje. Podatke morajo predložiti zbornici vsa podjetja, torej tudi ona, ki so jih morebiti že enkrat prej predložila. Vloge predložene po 25. januarju se ne bodo upoštevale.

Francoski državni izdatki so sedaj enaki ko med vojno

Značilno za razmere, ki vladajo danes na Francoskem je, da pišejo nekateri listi s priznanjem, ker je mogla francoska vlada vsaj za prve 3 mesece 1941 sestaviti proračun. Ta proračun se sicer od normalnih proračunov precej razlikuje, ker vsebuje v glavnem le izdatke, ki se bodo storili. A niti teh ne vsebuje v celoti, ker je pač negotovo, kako se bodo stvari razvijale. Zato tudi novi proračun ne more nuditi popolne slike o stanju francoskih državnih financ. Zlasti pa je čisto nejasno, na kakšne dohodke more danes francoska vlada računati. Ve se le toliko, da se bodo davki v stari višini pobirali, koliko pa bodo dali, je negotovo. Zato pa tudi ni mogoče nič reči o višini proračunskega deficita, tem manj, ker je še čisto nejasno, koliko bodo znašali stroški za vzdrževanje nemške okupacijske vojske, izdatki za zaposlitev ljudi ter za likvidacijo vojnih škod. Vse to pa kaže, kako velike težave so morali premagati sestavljalci novega proračuna, da so ga sploh mogli vsaj do neke mere sestaviti. Priznanje listov zato ni nezasluzeno.

Novi trimesečni proračun se deli na dva oddelka: na redne in izredne izdatke. Redni proračun je določen za prvo letošnje četrtletje na 24,4 milijarde frankov, od česar odpade 17,6 milijarde za civilne, 6,7 milijarde frankov pa za vojaške namene. Dočim so se vojaški izdatki znatno znižali, pa so narasli izdatki za socialno skrbstvo in za pomoč gospodarstvu. Precej so tudi narasli izdatki zaradi močno povečanega števila uradništva. To povečanje je nastalo tudi iz razloga, ker je država prevzela nove socialne naloge in je morala za to ustanoviti nove urade. Kakor drugod povzroča tudi v Franciji državno načrtno gospodarstvo večjo birokratizacijo. Težavni finančni položaj Francije se zrcali tudi v tem, da gre od celotnih izdatkov v višini 24,4 milijarde 5,1 milijarde frankov za obresti in anuitete državnih dolgov, 3,6 milijarde za pokojnine, 5,6 milijarde za uradniške plače ter 3,5 milijarde za subvencije.

Izredni izdatki so proračunani za prvo četrtletje 1941 na 15,3 milijarde frankov. Od tega je namenjeno za vojno likvidacijske izdatke 12,1 milijarde frankov. Deloma bo šel ta denar za plačila v vojni storjenih naročil in naročenih letal, deloma pa za socialno pomoč vojnim žrtvam. Pol milijarde frankov je določenih kot pomoč francoskim vojnim ujetnikom, 1,2 milijarde se bo izdalo za pomoč rodinam mobilizirancev, ostanek v višini 3,17 milijarde frankov pa je določen za javna dela. Skoraj enak znesek za javna dela pa bodo prispevale francoske železnice, občine in druge javne korporacije, da bo skupno za javna dela na razpolago okoli 6 milijard frankov. Če bi se tudi v prihodnjih četrtletjih uporabljali za javna dela enaki zneski, bo Francija izdala v l. 1941.—42. nad 40 milijard frankov za javna dela.

V proračunu pa niso obseženi stroški za vzdrževanje nemške zasedbene vojske, ki znašajo po sklenjenem dogovoru 20 milijonov RM ali 400 milijonov frankov na dan. Ti stroški se vodijo v posebnem kontu zakladnega urada. Finansirajo se s predjumi, ki jih daje Francoska banka.

Natančne slike, koliko bodo znašali vsi izdatki v l. 1941., ni mogoče podati. More se pa računati s tem, da se redni izdatki ne bodo zmanjšali in da bodo vse leto znašali okoli 100 milijard frankov proti proračunu 60—70 milijard frankov, ki ga je imela Francija v zadnjih letih. Dohodki pa verjetno ne bodo dosegli nekdanje

višine 70 milijard frankov, a tudi še v tem izredno ugodnem primeru, če bi dosegli staro višino, bi vendarle znašali državni primanjkljaj 30 milijard frankov. Verjetno pa je, da bo znatno večji ter dosegel 50 milijard, mogoče pa tudi še več.

Tudi izredni izdatki se najbrže ne bodo zmanjšali v naslednjih četrtletjih ter je treba zato računati s tem, da bodo za vse leto znašali 50—60 milijard frankov. Vsi državni izdatki bi torej znašali v tem letu 150—160 milijard frankov. Približno 100 milijard frankov bo mogla francoska vlada kriti s posojili.

Če pa se upoštevajo še izdatki

za nemško zasedbeno vojsko v višini 145 milijard frankov, bi narasli vsi državni izdatki na približno 300 milijard, kar je 850 milijonov frankov na dan.

V vojni so znašali vsi francoski izdatki približno eno milijardo na dan in so bili torej le za 15% višji ko danes. Toda francosko gospodarstvo med vojno in sedanjše se ne more niti primerjati. Zato pa bo Francija novi zmanjšani proračun neprimerno težje plačevala ko prejšnji višji. Pri tem pa ni izključeno, da se bodo razmere še poslabšale ter da bodo izdatki še bolj narasli, dohodki pa padli še nadalje. Slika francoskih državnih financ ni torej prav nič ugodna.

Radijski aparati preveč obdačeni

Zastarelo naziranje, da je radijski aparat — luksus

Vsa poročila o kultiviranju nekdanj divjih, zapuščenih pokrajin, kakor so na primer tundre na severu Rusije, opozarjajo na dragoceno pomoč, ki jo delu za kulturo in napredek nudi radijski aparat. Po njem dobiva vsa navodila pionirsko delo, v novih naselbinah pa se življenje ravna po vezeh, ki jih radio vzdržuje z gospodarskimi in kulturnimi središči. Ko zavzema radijski aparat odlično mesto med dragocenimi, učinkovitimi pripomočki kulturnega udejstvovanja in poročevalske službe, je zanj že označba »luksus« neprijemna in žaljiva, višek krivice, storjene tej veliki kulturni pridobitvi, pa predstavlja novoletno zvišanje prometnega in luksuznega davka.

Z njim je radijski aparat vstet med najbolj razkošne in najmanj potrebne luksuzne predmete in kakor za puder, loščilo za nohte in druga sredstva lepotečenja je tudi zanj luksuzni davek zvišan od 24 na 40 odstotkov, kar ima z zvišanjem prometnega davka (od 20 na 40%) in azija (od 1400 na 1500%) ta učinek, da mora trgovec pri uvozu radijskega aparata plačati 160 do 200 odstotkov od tovarniške cene.

Davki na radijske aparate so bili zvišani tudi lani: luksuzni davek najprej od 12 na 20, potem na 24%, azija pa od 1200 na 1400 odstotkov, kar je v zvezi z dvigom tečaja nemške marke povzročilo porast cene. Dober 3+1 radijski aparat je veljal pred nekaj leti 3500 din, potem pa se je zaradi novih davčnih bremen cena dvignila na 3800, 4000, 4400 din in bo zdaj tak aparat stal že 5600 din. Od 3500 din so pognale davščine

ceno na 5600 din. To pa je le malo preveč.

Zanimanje za radio je živo v vseh slojih. Trije odstotki prebivalstva Slovenije so radijski naročniki, bilo pa bi jih, primerno velikemu zanimanju, dosti več, če bi jim dopuščale gmotne razmere. Novo, najhujšo oviro dela zdaj huda davčna obremenitev, ki ubija na eni strani trgovino radijske stroke, na drugi strani pa zanimanje za radio med narodom, kar je v ostrem nasprotju z vsemi našimi vmemami za kulturni napredek. Prej je socialno šibkejši prijatelj radia lahko dobil aparat na 10 do 12 mesečnih obrokov, zdaj pa trgovec ne bo mogel kreditirati blaga in carine, ker je huda davčna obremenitev tako dvignila cene, da bi se moralo število obrokov podvojiti.

Od države je važnost radia vsestransko priznana. Obstoj in razvoj radijskih postaj je posvečena vsa pozornost, državne oblasti se za razna obvestila radia vneto poslužujejo in ko je država radijski aparat zaščitila pred davščinami občin in tudi banovin, je še bolj čudno, nerazumljivo, kako je prišlo do tega, da se je zdaj radijski aparat znašel na višku — luksusa. Dohodek zvišanih davkov ne bo odtehtal škode, ki bo nastala zaradi padca števila radijskih naročnikov, zato bo pač treba čimprej popraviti storjeno čudno napako. Radio naj se loči od neprimerne luksuzne družbe, davčno breme naj se zniža, strokovni trgovini pa posveti primerena pozornost in tudi pomoč, ker tako vneto podpira in širi zanimanje za radiofonijo, ki je tudi važna kot merilo kulturne stopnje naroda.

Politične vesti

Vse bivše bolgarske politične stranke so izdale skupen letak, v katerem nastopajo zelo ostro proti skrajnežem na levi in desni, ker bi eni hoteli pripraviti Bolgarski usodo Estonske, drugi pa Romunije. Bolgarska pa hoče ohraniti svojo neodvisnost. Zato bolgarski narod tudi odklanja, da bi se pridružil kateri vojskujoči se državi. Tudi bolgarski narod ima pokvarjenice, ki mislijo le na svoj dobiček. Toda ti so osamljeni. Bolgarski narod je za mir, hoče pa, da se popravijo krivice. To pa se bo zgodilo brez vojne. Bolgarski narod noče vojne ne s Turčijo, ne z Jugoslavijo in ne z Grčijo. Zahteva pa, da se mu vrne njegovo ustavno življenje.

Bolgarski poslanik v Berlinu Draganov se je na poti v Sofijo za nekaj ur ustavil v Beogradu, kjer je sprejel novinarje in jim med drugim dejal: Bolgarska se hoče izogniti vojnemu zapletitjaju, a tudi zaščititi svoje interese in ohraniti svojo neodvisnost. Ne vidi nobene nevarnosti, ki bi mogla na-

stati za Bolgarsko ali Jugoslavijo. Prav tako pa ne vidi nič, kar bi moglo ovirati dobre odnose med obema državama. Bolgarija bo delala na to, da pakt večnega prijateljstva z Jugoslavijo ne ostane le na papirju. Glede prevoza nemških čet v Romunijo je izjavil, da si hoče Nemčija za vsak primer za varovati za sebe petrolejske pošiljke iz Romunije. V tem pa ni nobene nevarnosti za Bolgarsko.

V Sofiji menijo, da bo mogoče na Balkanu obnoviti mir. V Sofijo je prišla turška delegacija, da se dogovori o umaknitvi turških in bolgarskih čet z meje.

Turški listi pišejo, da Turčija zelo budno opazuje gibanje nemških čet v Romuniji in da nič ne more spremeniti njenega stališča, da se bo uprla vsakemu prehodu nemških čet skozi Bolgarsko v Grčijo.

Nemški poslanik v Sofiji je imel ponovne razgovore s Filovim in Popovom.

Svicaški listi pišejo o namerah nemškega generalnega štaba ter pri tem navajajo izjave nemškega generala Reichenaua, ministra dr. Göttinga ter maršala Göringa. Iz teh izjav sledi, da pripravljajo nemško vrhovno poveljništvo za pri-

hodnje mesece zopet nov in silovit sunek. V kateri smeri se bo izvršil ta sunek, ne ve še nihče. Splošno pa sodijo iz izjave Göringa in Göttinga, da bo veljal direktno Angliji. Akcija v Sredozemskem morju se smatra v nemških vojaških krogih tudi po nastopu nemških letalcev le kot stranska akcija.

»Völkischer Beobachter« in drugi nemški listi naglašajo, da bo Nemčija odločno nastopila proti Angliji, še preden ji bo mogla Amerika priti na pomoč.

Min. predsednik Churchill je prišel v spremstvu Rooseveltovega odposlanca Hopkinsa v Glasgow, kjer so mu priredili navdušen sprejem. Churchill je imel nato velik govor, v katerem je dejal, da Angliji še vedno grozi nevarnost vpadu, da pa je prepričan, da bo Anglija na vse zadnje vendarle zmaga. Angleži čakajo zlasti v prihodnjih mesecih še velike nevarnosti, ker mora Hitler na vsak način še letos poskusiti, da zada smrtni udarec Angliji. Nato je govoril o ameriški pomoči ter naglašal, da Anglija ne potrebuje pomoči v vojakih, temveč le pomoč v orožju, letalih in ladjah. Potrebuje mnogo več orožja, kakor ga pa more plačati. Še vedno je mogoč vpad v Anglijo. Hitler gre lahko s svojo vojsko v Evropi kamor hoče. Ve tudi, da mora zlomiti odpor Anglije. Mi smo dobro pripravljeni ter imamo močne utrdbe s močnimi posadkami. Če je bil vpad težaven lani, je letos še težji in bo vedno težji. Vendar pa moramo biti vedno pripravljeni. Nato je govoril o vojni v Afriki, kjer so bili doseženi tako veliki uspehi, kakor jih ni nihče pričakoval. O angleških vojnih ciljih je dejal, da more danes reči samo to, da se mora na vsak način streti narodni socializem.

Rooseveltov odposlanec Hopkins je izjavil, da je naravnost presečen nad popolnostjo in organizacijsko dovršenostjo angleške obrambe.

Debatu v ameriškem zun. odboru o Rooseveltovem predlogu se nadaljuje. Odločno je nastopil za sprejem predloga tudi mornariški minister Knox, ki je zlasti poudarjal, da varuje angleška mornarica Združene države. Če ne bi bilo te mornarice, bi se mogla Nemčija vgnездiti v Južni Ameriki.

Splošno sodijo, da je večina za Rooseveltov predlog že zagotovljena. Ugovarjajo le še prevelikim poblastilom, ki naj jih dobi Roosevelt.

Predsednik Roosevelt je izjavil novinarjem, da odklanja vsako spremembo zakonskega predloga, ki mu daje pravico, da posoja orožje Angliji.

Ameriški mornariški odbor je odobril zakonski načrt o kreditu 1290 milijonov dolarjev za 400 malih vojnih ladij.

Japonski listi zelo ostro reagirajo na govor Huila pred zunanjim odborom ter naglašajo, da pomeni ta govor ultimatum Japonski.

Willkie, bivši Rooseveltov predsedniški protikandidat, je pozval Amerikance, da podpirajo sedaj Roosevelta in da mu nudijo vso podporo v sedanji najtežji krizi.

Predsednik Roosevelt je bil slovesno vstoličen kot novi predsednik Združenih držav v nedeljo 19. t. m. ob 11:55 srednjeevropskega časa. Svečanosti po prenašale vse ameriške radijske postaje in večina angleških.

Vesti o spremembah v francoski vladi se zopet širijo. Po teh vesteh bi ostal predsednik države maršal Pétain, predsednik vlade Flandin, zun. minister pa Laval. Treba je počakati na potrditev teh vesti.

Grki poročajo, da so začeli ofenzivo v dolini reke Devoll. Nadalje poročajo, da so ujeli v petek 1000 mož, med njimi polkovnika 77. polka, ki se imenuje »volkovi iz Toskanee«. Italijani pa nasprotno poročajo, da so vse grške napade odbili.

Na libijski fronti ni sprememb, ker so zaradi velikih peščenih viharjev boji zastali.

Vesti o odstopu maršala Grazianija in o sprejemu njegove demisije v Rimu odločno zanikajo.

Nemški strmooglavci na Siciliji so zelo aktivni. Sedaj so napadli tudi angleške vojne ladje v La Valetti. Nemci poročajo, da je bila znova zadeta angleška nosilka letal »Illustrious«. Tudi Angleži poročajo o nemškem zračnem napadu na Malto ter pravijo, da je bilo 10 nemških letal sestreljenih.

Angleži poročajo, da so z izgubo križarke »Southampton« izgubili v sedanji vojni 4 križarke.

Nemci poročajo, da so pri napadu na angleške vojne ladje v La Valetti matično ladjo »Illustrious« tako težko zadeli, da se v tej vojni ne bo mogla več porabiti.

Nemška letala so v noči na petek zopet napadla Bristol, angleška pa zlasti Wilhelmshafen (četrtič v enem tednu) ter nemška morska oporišča.

Angleži so zasedli francoski otok Tahiti, ki je velikega strateškega pomena. Na Japonskem so zaradi tega ogorčeni.

Denarstvo

Dvig prometa na zagrebški borzi

V primeri z l. 1939. je bil leta 1940. na zagrebški borzi naslednji promet (vse številke v milijonih din):

	1940	1939	1938
dinar. obveznice	19,5	47,5	35,0
obveznice v tuji valuti	3,4	19,0	19,3
delnice denarnih zavodov	1,1	1,1	0,5
industr. delnice	13,3	6,6	1,1
devize	1815,4	1563,3	1661,5
valute	0,7	4,8	8,2
vse vrednote	1853,7	1642,6	1725,8
blagovni promet	41,3	18,5	26,5
vse promet	1895,1	1661,1	1752,3

Dvig tečajev naših vrednostnih papirjev

V primeri s tečaji pred enim letom so tečaji naših vrednostnih papirjev danes znatno višji in čeprav je vojna. Posebno čvrsta je bila njih tendenca zadnje tedne. Razlogov za to je več. Predvsem narastejo v začetku leta tečaji zaradi dospelosti kuponov, ki se nato navadno znova spreminjajo v državne papirje. Drugi vzrok je v rentabilnosti papirjev, a tretji vprašanje nalaganja denarja. Nepristano težaviranje denarja povzroča ljudem večje težave, kakor se misli. Tudi ni lahka stvar, dobro hraniti denar. Lov za nepremičninami je zvezan z mnogimi neugodnostmi, poleg tega pa so nepremičnine navadno še nerentabilne. Državni papirji pa nudijo precejšno rentabilnost, poleg tega pa nudijo tudi veliko varnost in na vse zadnje niti njih vnovčenje ni težko. Zato je povpraševanje navadno večje ko ponudba. Poleg tega je velik del teh papirjev v čvrstih rokah, zlasti mnogih denarnih zavodov, ki morajo nepristano z državnimi papirji dopolnjevati svoje rezerve. Povpraševanje je zato konstantno in zato tudi tečaji čvrsti.

Sicer pa so se gibali tečaji takole:

	10. 1.	17. 1.
2-5% vojna škoda	466'50	468'—
7% investicijsko	101'—	100'75
4% agrarne	57'—	57'—
6% begluške	83'50	84'50
6% dalmatinske	79'50	80'—
6% gozdne	78'—	78'—
7% Blair	98'50	99'50
8% Blair	106'50	108'—
7% Seligman	102'—	102'—
7% stabilizacijsko	97'—	98'—

Mednarodni devizni tečaji

Na severno-ameriškem deviznem trgu je ostal položaj nespremenjen, samo britanska deviza je nazadovala od 4.0375 na 4.0350.

Na švicarskem deviznem trgu je znova nazadovala francoska deviza, kar je zlasti posledica poleg političnih tudi vedno večjih težkoč v blagovni izmenjavi s Francijo. Razvoj deviznih tečajev na curiški borzi je razviden iz naslednjih števil:

	10. 1.	17. 1.
Pariz	8,70	8,40
London	16,15	16,125
New York	4,31	4,31
Milan	21,75	21,75
Berlin	172,50	172,50

Na švicarskem valutnem trgu je

bilo pretekli teden mirno. Efektivni francoski frank nazaduje kar nevdržno in je nazadoval od 3'70 na 3'30, angleški funt od 8'25 na 8'15, ameriški dolar od 4'27 na 4'265, nemška registrska marka od 53'12 na 53'—, trgovska marka pa od 34'25 na 30'—.

Izdana je bila naredba o spremembi zakona o Narodni banki, po kateri mora banka dvakrat letno predložiti bilanco, ob koncu leta pa račun izgube in dobička, ki ga mora potrditi finančni minister. Poštna hranilnica v Franciji je znižala obrestno mero za vloge od

2-75 na 2-50 %. Izredna obilica denarja je omogočila vladi, da je znižala obrestno mero za kratkoročne zakladne liste od 4 na 3-5 %, za bone s polletno dobo pa od 3 na 2-5 %. Diskontna mera Francoske banke znaša že več časa 2 %.

Turška narodna banka je uvedla celo vrsto omejitev v prometu z angleškimi bankovci. Vsi denarni zavodi potrebujejo posebno dovoljenje za trgovino s tujimi in turškimi bankovci. Te odredbe so bile izdane, ker so se pojavili v prometu ponarejeni angleški bankovci.

Na pariški črni borzi so se prodajali 20 frankovski zlatniki po 550 do 600 frankov. Več oseb je bilo aretiranih zaradi teh prodaj.

Tako dober tek vzbuja

naravna Rogaška slatina, da so se po zgodovinskih podatkih prebivalci okolice za časa lakote v 30letni vojni izogibali, piti to vodo, ker jim je povzročila prevelik tek.

Ljubljanska borza v l. 1941.

Blagovni trgi

Žito

Tendenco je bila vseskozi čvrsta oziroma zelo trdna, promet pa sila slab, zlasti proti koncu leta zelo omejen ter celo onemogočen zaradi znanih oblastnih ukrepov in maksimiranja cen.

Skupni promet v žitu in mlevskih izdelkih je lani znašal 4,296 milijonov dinarjev po vrednosti ter 169 vagonov po količini. V primeri z letom 1939. je bilo prodano 25 vagonov manj blaga; ker pa so cene lanske leto neprimerno porastle (mestoma celo za 100 odstotkov!) se je promet z ozirom na vrednost lani kljub temu celo povečal za 0,840 milij. dinarjev. Največji zaključki so bili perfekturni v koruzi (84 vagonov v vrednosti 1,854 milij. dinarjev), dalje v pšenici (47 vagonov v vrednosti 1,178 milij. dinarjev), dočim je bil znatno manjši promet v ječmenu, rži, prosu, ovsu, ajdi ter v moki. Razen v žitu je bilo lani tudi nekaj zaključkov v fižolu, suhih gobah, v senu in krompirju, toda skupno le približno 15 vagonov v vrednosti ca 0,3 milij. dinarjev.

Cene so kazale dosledno tendenco navzgor ter porastle tekom leta 1940. za visoke odstotke, če vzamemo situacijo kot je bila še pred uveljavitvijo znanih uredb in naredb, kar velja tako za žito (pšenico in koruzo), kakor tudi za moko (pšenično-koruzno). Tako je notirala 2. januarja 1940 koruza (pariteta Indijca) na ljubljanski borzi din 140'—, dne 29. novembra 1940 (poslednja notica lani!) pa din 335'—. bačka pšenica pa din 197'50 v začetku 1940, a dne 24. junija 1940 (zadnja notica v prostem prometu!) že din 267'50; tudi moka je stalno rastla v ceni, in sicer pšenična (ničlarica) 2. januarja 1940 = din 300'—, dne 2. avgusta 1940 pa že din 475'— (to je zadnji tečaj prostega jesenskega prometa!), dočim so otrobi (pšenični) porastli v tem razdobju za približno 75—80 dinarjev pri 100 kg. Od 3. septembra 1940 dalje je pšenici cena maksimirana ter znaša intervencijska cena za

bazo 70 kg hl teže s primesjo 2% din 285'—, 81 kg hl teže pa din 312'50. Še večja pa je razlika pri moki v prostem prometu z dne 2. januarja 1940, t. j. din 300'— za »0« bazo, nasproti din 840'— z dne 2. januarja 1941. V pravkar navedenem razdobju je notiral oves 155 oziroma 335 dinarjev, proso 190 oziroma 390 dinarjev, ter ajda 145 oziroma 390 dinarjev, kar znači skok cen za nad 100%! Tudi deželni pridelki so se primerno podražili v teku lanskega leta, tako n. pr. seno za 45 dinarjev pri 100 kg, krompir za približno 30 dinarjev, fižol za 85 do 110 dinarjev itd.

Celotni letni promet

Celotni devizni in blagovni promet je znašal na ljubljanski borzi lani din 617,022,000'—, torej v primeri z letom 1939. narasel za + 86,938 milij. dinarjev. Seveda pa odpade pretežni del na devizne zaključke, a le nekaj nad 13 milijonov dinarjev pa na blagovne zaključke.

Izgledi za bodočnost niso ravno najboljši, kajti vse kaže, da se bližajo še zelo težkim časom; a prav zato je potrebno zbrati vse sile ter pogumno korakati po poti, ki nam jo hote ali nehote diktirajo veliki dogodki, da nas ne zajame val presenečenja in trpkega razočaranja.

Razsodišče

Vpliv vojnih dogodkov je znaten na kreditno poslovanje, od katerega pa je seveda predvsem odvisna zaposlenost naših trgovskih sodišč ter borznih razsodišč. Tako je razumljiv padec števila vloženih tožb pri razsodišču ljubljanske borze od 1814 v letu 1939. na 1457 tožb v letu 1940., pri čemer je znašala skupna vsota vloženih terjatev l. 1940. le din 4,540,000'— a l. 1939. 5,910,000'— dinarjev, kar znači nazadovanje števila tožb za 357 primerov, a vtoževanega zneska za 1,370 milij. dinarjev v teku lanskega leta.

Splošno stanje trga

Zaloge so zelo skromne, kar se tiče bukovine in hrastovine, oz. hrastovega rezanega blaga zalog sploh ni ter se reže sproti za nujna naročila; kar pa zadeva zaloge mehkega lesa, so povsem izčrpane. Razmeroma še najbolj smo dobro založeni z železniškimi prago, parketi (bukovimi) in hlodi vseh vrst, posebno z ozirom na manjše gozdne posestnike, ki drže to blago doma ter ga nočejo spraviti v promet. Prav nobenih zalog pa ni niti v drvah za gorivo, niti v drvah za izdelovanje celuloze, še manj pa v dobrem oglju, ki ga kar ne moremo dovolj sproti nakuhati.

Konsum je bil doma povsem normalen tako glede tesanega kakor tudi glede rezanega blaga; v kolikor je šlo za blago slabše kvalitete, so ga pokupili v prvi vrsti splavarji, t. j. v bližini cenjenih vodnih poti, da so lahko vsaj deloma ustregli znatnim potrebam naših južnih krajev. Stavbena sezona je bila lani zelo ugodna, zato smo malone sproti prodajali še napol sveže blago oziroma gradbeni les. Isto se je dogajalo tudi pri drvah, zlasti bukovih, ki jih nismo mogli dovolj producirati za krite domačih potreb. Seveda pa je bilo mnogo drv porabljenih za kuhanje oglja, ker se ta produkcija bolj izplača z ozirom na zelo visoke cene. Specialnih naročil oziroma komisijonov sploh niso prevzemali naši lesni trgovci in producentje, ker je bilo kaj lahko plasirati doma in v inozemstvu navadno rezano blago v tombante ter monte kakovosti, a v običajnih dimenzijah.

Znatne količine stavbenega lesa so bile lani prodane tudi našemu (vojaškemu) erarju tako za gradnjo poslopij, barak, pontonskih mostov ter zlasti za utrjevalna dela. Pa tudi za obsežna dela pri gradnji javnih poslopij, šol, itd. je šlo mnogo gradbenega lesa.

Izvoz je bil zelo dober v Nemčijo ter Italijo, slabši pa v Madžarsko in Levanto, ki je proti kon-

cu leta povsem prenehal. Večina preko Sušaka smo do aprila lanskega leta izvažali razen v Levanto tudi v Grčijo ter Albanijo, predvsem gradbeni les za vojaška dela, pa tudi les za predelavo v vojaške svrhe. Le en del našega izvoza je šel preko Gorenjske oziroma Postojne — v Italijo. Čim pa je Italija stopila v vojno, je postal sredozemski bazen povsem nesiguren in naš izvoz je mahoma zastal, kajti dobesedno izgubili smo vsa važna tržišča ob Sredozemskem morju, izvezemsi Italije. Izvoz je dotlej brezhibno funkcioniral in tudi pomanjkanja vagonov ni bilo ne pri nas ne pri Italijanih, medtem ko je bil izvoz v Italijo že proti koncu lanskega leta zelo otežkočen razen drugega tudi zaradi težav pri dostavljanju vagonov na italijanski strani. Svoj čas smo v Anglijo izvozili precej plemenitega lesa, zlasti orehovine in boljše hrastove izdelke, sedaj pa je ves ta promet odpadel in z njim tudi znatni devizni dohodki. Prav tako nismo mogli lani plasirati v inozemstvu naših železniških pragov ter smo bili navezani samo na domače potrebe, ki pa so bile lani dokaj večje kakor predlansko leto.

Naravnost ogromen pa je bil lani izvoz oglja in drv za izdelovanje celuloze v Nemčijo, ter deloma tudi v Italijo, kar je povzročilo silno pomanjkanje teh vrst blaga, obenem pa povzročilo znaten dvig cen. Toda že proti koncu leta 1940. je bilo čutili povečanje trenutnih zalog na domačem trgu zaradi tega, ker ni bilo izdanih več toliko dovoljenj za izvoz drv. Sicer pa v Nemčijo nismo več izvozili toliko drugih lesnih izdelkov kakor prejšnja leta, tako n. pr. hrastovih frizov, zaradi tega, ker so cene bile zelo nizke ter je bilo težko dobiti tudi uvozna dovoljenja.

Že v 24 urah barva, plesira in kemično s n a ž i obleke, klobuče itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovratnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Selenburgova ul. 3
Telefon št. 22-72.

Amerika na prehodu

Ch. A. in M. B. Beard

(Nadaljevanje.)

Zakon za industrijsko področje — NIRA — je bil nekakšen kompromis obeh formul. Avtoriziral je oblikovanje združb ali skupin v vsakem obrtu in industriji. Te organizacije bi morale biti pristopne vsem posameznikom ali koncernom iste stroke, in te organizacije so dejanske predstavnice strok. Vsaka takšna, pravilno organizirana združba je dobila pravico, da sestavi posebna pravila o lojalni konkurenci za svojo stroko. Pri sestavljanju pravil je treba upoštevati mnenje vseh zainteresiranih strank. Pravila odobruje sam predsednik Združenih držav in veljajo potem kot zakon za zadevne industrije. Če bi katera stroka industrije ali obrta preveč odlašala sestavitve pravil, ima predsednik pravico pravila predpisati. Ta pravila so morala vsebovati

nekaj bistvenih določb. Določala so poslovni postopek za vso stroko in smela predpisati tudi enoten sistem knjigovodstva in poročanja. Lahko predpisujejo tudi uporabo orodja in strojev in posredno tudi cene blaga ali dela. Čeprav določevanje cen ni bilo izrečno avtorizirano, so bile te nujno kljub temu določene z določitvijo delovnih ur, mezd in dovoljene konkurence. Toliko je bil torej zakon v skladu s predlogom Tegovinske zbornice. Toda kongres je priložil tudi koncesijo organiziranemu delavstvu. Specialna klavzula zakona (sekcija VII. a) je določila, da morajo vsaki pravilnik, sporazum ali obrtna dovolitev obsegati tri pogoje glede industrijskih delavcev. Delojemalci imajo pravico, da se organizirajo in pogajajo kolektivno, da določijo svoje lastne predstavnike, ki jim jih ne sme vsiliti delodajalec. Noben delojemalec se ne sme prisiliti, da bi vstopil v podjetniško delavsko organizacijo ali mu preprečiti vstop v katero koli organizacijo

po svobodni izbiri. Vsak delodajalec se je moral držati »maksimalnega delovnega časa, minimalne meзде in drugih delovnih pogojev, odobrenih ali predpisanih po predsedniku.«

Pri zakonodajnem in političnem zaviranju gospodarske vojne vseh proti vsem je moral kongres računati z dvema nevarnostima: s konkurenco drugih držav zaradi njihove cenejšje delovne sile in z zakoni proti trustom. Zoper prvo nevarnost je demokratiški kongres brez pomislekov za svobodo trgovine našel pomoč v tem, da je pooblastil predsednika, da omeji ali pa prepove uvoz blaga, če bi ta uvoz resno ogrožal ali pa onemogočal izvrševanje katerih koli zakonitih predpisov ali sporazumov. Druge nevarnosti se je rešil s tem, da je vrnil v industrijski zakon — NIRA — klavzulo, ki je izvezemala pravilnike, sporazume in koncesije, sprejete po tem zakonu, iz protitrustnih zakonov.

Za nadzorstvo in pomoč pri gigančnem naporu za organizira-

nje obrta, industrije in delavstva se je ustanovila posebna uprava narodne obnove pod vodstvom generala Hughja Johnsona. Voditelji industrije, trgovine in strokovnih delavskih zvez so se zbirali na skupno delo v Washingtonu. Z veliko zmedo in naglico so bili pravilniki sestavljeni in uveljavljeni. Vsakemu posamezniku in vsakemu koncernu, ki je pristopil k takemu pravilniku, so dali poseben znak modrega orla. Kakor izpuščaje je bilo nakrat vse polno takih orlov — v izložbenih oknih, na stenah tovarn in na trgovskih reklamah. V Washingtonu so ustanovili delavske odbore, posvetovalne odbore, odbore za sestavo pravilnikov in za poravnavanje sporov. Vsa dežela je bila razdeljena v okraje (distrikte), v posameznih državah so se ustanovili posebni odbori za obnovo itd. V enem letu je bilo sprejetih več kot štiri sto pravilnikov, ki so obsegali nekako 90% ameriških poslovnih podjetij in približno 22 milijonov delojemalcev.

Vrhu vseh teh ukrepov za obnovo industrije in kmetijstva je kongres pospešil načrte za javna dela, s katerimi je hotel priskrbeti več dela in dvigniti kupno moč ljudstva. Obstajala je že kopica načrtov in idej za takšna javna dela.

Državna in krajevna oblastva je pri organiziranju javnih del ovirala množica starih zakonov in predpisov glede razpisovanja posojil in oddajanja pogodb za dobavo, ki bi pomenili znatne ovire in zavlačevanje. Samo zvezna vlada je imela neomejeno oblast za najemanje posojil in je mogla sprožiti tok delovnih sil ter promet gradiva ne da bi zašla v labirint zakonodajnih zaprek. Morala je seveda računati z ovirami, ki bi jih utegnile najti ustavno sodišče, vendar se v tisti dobi nikomur ni prav zljubilo iskati juridične dlake v jajcu. Močni interesi, med njimi Hearstov tisk, predstavniki težke industrije in delavski voditelji so priganjali Rooseveltovo upravo k delu. (Dalje prih.)

Sporazum o plačevanju prevoznih stroškov med Jugoslavijo in Turčijo

Med jugoslovanskimi in turškimi železnicami je dosežen sporazum, po katerem se prevozni stroški za blago, ki se pošlje iz Jugoslavije skozi Bolgarijo, plačajo do jugoslovanske meje v Jugoslaviji, stroški na bolgarskih, grških in turških železnicah pa se pošljejo prejemniku v Turčiji. Ravno tako se plačajo prevozni stroški za blago iz Turčije v Jugoslavijo do turške meje v Turčiji, nadaljnji stroški pa prejemniku blaga v Jugoslaviji.

Cene v železninarski stroki se bodo zopet zvišale

»Jugoslov. gvozdjar« piše: Poslovanje je v naši stroki dalo na splošno lani slabše rezultate, kakor se je pričakovalo, ker je primanjkovalo na trgu blaga in se ni moglo kriti povpraševanje. Poleg tega so nekateri predmeti čisto izginili s trga, tako bela pločevina, kositer, do neke mere tudi železo, žice in žebliki. Ker so to v naši stroki zelo važni predmeti, so se zato manj prodajali tudi drugi predmeti, ker so vsi medsebojno zvezani.

Razmere v začetku sedanjega leta se niso nič zboljšale. Tudi ni upanja, da bi se v kratkem mogle popraviti. Vzrok je v pomanjkanju predmetov, ki smo jih že prej navedli. Poleg tega pa slabo vplivajo na posledolgi roki ter zahtevajo mnoge tovarne že šest, pa tudi 12 mesečne dobavne roke.

Iz vseh teh razlogov, zlasti pa zaradi neprestanega nihanja cen starega železa in kovin, podražitev prevoza, zvišanja ažijske, prometnega davka, zvišanja plač in mezd ter večjih socialnih dajatev, je računati, da se bodo cene še dvignile, v kolikor se še niso. Vendar pa ta podražitev za poslovanje ne bi bila usodna, samo če bi se blago moglo dobiti. Ravno na to pa se ne more še računati.

Nove nepravilike za mariborski poslovni svet

Ukinjenje cele vrste brzih in potniških vlakov s 15. t. m. ima za posledico spremembo voznega reda poštinih ambulan, kar je posebno važno za poslovni svet, saj je glavni zalagatelj pisemskih vreč in paketne pošte. S tem dnem je bil na progi Maribor—Zidani most ukinjen večerni osebni vlak, ki je doslej zapuščal Maribor ob 20:55 in je imel prav lepo zvezo z Ljubljano, čeprav je vozil le do Zidanega mosta. Ako je potnik čakal pičle pol ure na tej postaji, se je lahko peljal dalje proti Ljubljani z beograjskim vlakom, ki ima direktne vagone za Trst. Od srede maja l. l. dalje je ta vlak vozil tudi nočno pošto ambulanco, ki jo je dotlej imel potniški vlak, ki odhaja iz Maribora ob 17:55. To ambulanco so priklopili v Zidanem mostu beograjskemu brzemu vlaku, ki jo je potegnil do Ljubljane. Poslovni svet je lahko v miru končal svoje pisarniško delo in odpremil paketno pošto, ker je imel do večera dovolj časa na razpolago.

Sedaj se je to končalo. Ker je večerni vlak odpadel, vozi od srede dalje pošto ambulanco zopet vlak, ki zapušča Maribor ob 17:55. To pomenja, da je treba pošto par ur prej končati in jo pravočasno oddati na poštinih uradih, ako naj se še isti dan odpelje iz Maribora. Koliko korespondence bo isti dan ostalo nerešene, ker se ne more pravočasno odpremiti! Poslovni svet bo moral kaj hitro popoldne končati z delom in odpremiti pošto, ki naj se drugo popoldne dostavi v namembnem kraju. Zopet nepravilike, ki jih povzroča ukinjanje vlakov tudi za poštne zveze.

Kakor objavlja poštini urad Maribor 2 (kolodvorska pošta), se

opozarja poslovni svet in sploh javnost, naj se pisma proti Ljubljani in Zagrebu popoldne vržejo najkasneje do 15. ure v nabiralnike, na poštinih uradih Maribor 1 (glavna pošta) in Maribor 3 (Kralja Petra trg) do 16.30 in na kolodvorski pošti do 17.30. Poštni paketi se morajo na vseh treh mariborskih poštinih uradih oddati najkasneje do 16. ure, sicer ne

morejo več z večernim oz. poznim popoldanskim vlakom dalje.

Slično kakor v Mariboru ima poslovni svet nepravilike tudi v drugih krajih, kjer so izostali vlaki. Povsod se čujejo pritožbe, trgovci, obrtniki in industriji, pa tudi uradi itd. tarnajo, da ne bodo več utegnili pravočasno odpremiti pošte. Ali je res nemogoče ustreči poslovnemu svetu?

Nabavljanje blaga dopustno samo v količinah kakor do 1. septembra 1939.

Trgovinski minister je podpisal naredbo o obsegu prodaje blaga. Naredba pomeni neke vrste racionaliziranja potrošnje v naši državi. Bistvo naredbe je, da dopušča v bodoče nabavo blaga samo v količinah, ki je bila normalna v času pred 1. septembrom 1939. Naredba naj torej prepreči kupičenje blaga, da se s tem prepreči odtegnitev blaga trgu.

Po tej naredbi od sedaj ne smejo prodajati proizvajalec (predelovalec), trgovec na veliko in trgovec na malo ter drugi prodajalci kupcem živil in blaga, naštetega v čl. 1. uredbe o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije, v večjih količinah, kakor so jih kupovali pred 1. septembrom 1939. To velja po protidraginski uredbi torej za naslednje predmete: živila (jedila in pijače), živalska krma, obleka in obutev, kuriva in razsvetljava, kmetijsko orodje in druga sredstva, potrebna za kmetijsko proizvodnjo, pogonski material, stanovanja in lokali, gradbeni material, drugi predmeti nujne potrebe, v kolikor niso navedeni v seznamu luksuznih predmetov po zakonu o skupnem davku na poslovni promet ter končno material in orodje za izdelavo vseh prej naštetih predmetov.

Z naredbo se predvideva tudi omejitev nabave življenjskih potrebščin po trgovcih na veliko in drugih prodajalcih, ker da se je dogajalo, da so neki trgovci na veliko in tudi drugi trgovci nabavljali od tovarn ali proizvajalcev večje količine življenjskih potrebščin, kakor pa so jih potrebovali za kritje potreb svojih stalnih odjemalcev, da bi si ustvarili zaloge za poznejše čase. To je bila špekulacija, da bi se kasneje, ko tega blaga ne bi bilo več na trgu, dosegle višje cene. Zato določa naredba, da se blago ne sme prodajati v večjih količinah, kakor so bile one, ki so se nabavljale pred 1. septembrom 1939.

Pri dobavi oz. prodaji standardnih količin (to so količine, ki se smatrajo kot potrošnja v času pred 1. septembrom 1939.) se smejo količine zmanjšati ali zvišati samo v primeru, če se je v tem času povečalo ali zmanjšalo podjetje kupca oz. pri potrošniku, če se je med tem spremenilo stanje v njegovi rodbini, da se je zaradi tega njegova potrošnja povečala ali zmanjšala.

Vsi prestopki te naredbe se kaznujejo po predpisih uredbe o urejanju prodaje blaga z dne 8. novembra 1940.

Trg. minister o cenah našega izvoza v Nemčijo

Trg. minister dr. Andres je dal ob zaključku trgovinskih pogajanj z Nemčijo zaradi cen naših agrarnih in živalskih proizvodov naslednjo izjavo:

Včeraj se je vrnila iz Berlina delegacija direktorja za zunanjo trgovino, ki je imela nalog, da sporazumno z nemškimi pristojnimi centralnimi ustanovami določi posameznosti za neoviran izvoz naše živine in živalskih proizvodov v Nemčijo v 1. letošnjem četrtletju.

Naloga delegacije je nadalje bila, da v sporazumu z Nemci določi količine dobav za 1. četrtletje, in sicer v okviru kontingentov, ki so predvideni v trgovinski pogodbi z Nemčijo. Delegacija naj bi tudi določila cene za izvozne predmete in druge izvozne pogoje.

Med pogajanj si je naša delegacija prizadevala, da se našemu izvozu zagotove rentabilne cene in to ne samo zato, da bi se izvoz izplačal, temveč da bi dal tudi vzpodbudo proizvajalcem za nadaljnje delo, da bi se na ta način

povečala proizvodnja v čim večji meri. Vprašanje povečanja proizvodnje je danes glavna skrb nas vseh, ker pravilno oskrbovanje našega prebivalstva in možnost zadostitve naših obveznosti do inozemstva, je eden glavnih ciljev politike, ki jo izvaja kr. vlada.

Treba naglasiti, da je naša naša delegacija v Nemčiji polno razumevanje in je zato tudi mogla doseči zadovoljive uspehe. Na podlagi doseženega sporazuma se bodo mogli naši pitalec še nadalje posvetiti pitanju svinj, ker bodo cene, ki jih bo dovoljevala delegacija, v skladu s cenami koruze in drugimi proizvodnimi stroški. Tudi naša mesna industrija bo mogla nadaljevati svoje poslovanje brez zmanjšanja proizvodnje ter brez vseh slabih posledic, ki bi mogle biti v zvezi s tem.

Končno moram podčrtati, da se bodo rezultati teh pogajanj pokazali tudi v naših gospodarskih odnosih z nemškim rajhom, s katerim itak gojimo najbolj intenzivno izmenjavo blaga.

Trepča Mines Ltd.

»Neue Zürcher Zeitung« z dne 11. januarja je objavila naslednje poročilo: Na glavni skupščini družbe Trepča Mines je gen. direktor podal nekatere podatke o najnovijšem razvoju podjetja. Trepča Mines, britansko podjetje od Selection Trust skupine, izkorišča najvažnejše jugoslovanske svinčene, cinkove in srebrne rudnike. V s 30. septembrom zaključenem poslovnem letu se je proizvelo v Stantrg rudniku 600.000 ton rude; ta proizvodna količina se je ohranila tudi nadalje. Poleg tega pa so se izvršile priprave, da se bo čim prej začelo iz rudnika Ko-

paonik pridobivati po 120.000 ton letno. Rude vsebujejo večinoma svinec in le v bolj neznatni meri cink in srebro. V letu 1940. so se znova precenile rudne rezerve Stantrg rudnika in te ocenile na 4,83 mil. ton. Najbrže pa se rudne žile nadaljujejo v globočini 435 metrov, vendar se v tej smeri še ni nič storilo. Svinčene topilnice Trepče »Olovo«, ki je 100% od družbe kontrolirana jugoslovanska družba, so začele obratovati 21. decembra 1939. Sedaj rafinirajo 20.000 ton na leto. Ta kapaciteta pa se bo nekoliko zvišala z novimi investicijami. Dogovor

družbe Trepča Mines z jugoslovansko vlado, po katerem se mora oddati del proizvodnje jugoslovanske vladi proti plačilu v dinarjih, je še nadalje v veljavi. Po istem dogovoru je družba Trepča Mines upravičena ostanek svoje proizvodnje prodati v tujini in devizne izkupičke transferirati v London.

Doma in po svetu

Turški poslanik v Beogradu je obiskal dr. Mačka in imel z njim daljši razgovor.

Z velikim zadoščenjem je vsa jugoslovanska javnost pozdravila odlok vojnega ministra gen. Pešića, da se ne sme več dogoditi, da bi bili nekateri obvezniki poklicani večkrat na vojaške vežbe, nekateri pa nikdar. Vsi, ki bi bili krivi takih ponovnih vpoklicev, se morajo poklicati na odgovornost. Poveljniki armij in divizij morajo gledati na to, da se letos kaj podobnega ne ponovi in tudi na to naj pazijo, da se socialno šibkejši pozivajo na vežbe v času, ko zaradi tega ne trpi njih zaslužek.

»Samouprava«, glasilo radikalne stranke je praznovala te dni svoj 60. rojstni dan. List si je pridobil za napredek srbskega naroda in za Jugoslavijo nevenljivih zaslug. Zlasti pa je bila pomembna vloga »Samouprave« pred vojno. Danes je sicer pomen lista manjši, vendar pa spada kot glasilo JRŽ še vedno med pomembne politične liste Jugoslavije. Zaslužnemu listu k njegovi 60letnici tudi naše čestitke.

»Deutsches Volksblatt« v Novem Sadu naglašja poziv Kulturbunda, da vsi člani Kulturbunda nastopajo na njegovih prireditvah v narodni noši ali v uniformi, t. j. v enotni obleki, da se s tem manifestira edinstvo nemškega naroda.

Nemški jezikovni tečaj se na Hrvaškem zelo širi, kakor poroča graška »Tagespost«. Sedaj se organizirajo ti tečajji v Varaždinu, Zagrebu, Dubrovniku, Splitu, najbrže pa se bodo ustanovili še v drugih krajih. Posebno dobro so obiskani v Zagrebu, kjer jih obiskuje nad tisoč oseb.

Policija je aretirala tajnika Matice Hrvatske dr. Starčevića in uradnico matice Vero Stipetić.

»Hrvatski dnevnik« poroča, da so v Rumi odkrili tajno tiskarno Ljotičevega »Zbora«.

Proračun za l. 1941/42. so začela izdelovati posamezna ministrstva. Obrtni pravice je izdala mestna občina mariborska kot obrtno oblastvo prve instance v preteklem mesecu decembru vsega skupaj 11, izbrisala pa jih je 16.

Cena opeki je v Beogradu na novo določena, in sicer za ročno opeko na 600, za strešnike pa na 650 dinarjev za 1000 kosov.

Poštna uprava je uvedla posebno vrsto poštinih paketov, ki se morejo uporabljati za pošiljanje učil za nepismene po zelo znižani tarifi. Papež Pij XII. namerava predlagati vsem državam, da se vzdrže zračnih napadov na civilno prebivalstvo.

Grki poročajo, da so v Jadranem morju potopili dva velika italijanska parnika »Lombardia« (20.000 t) in »Liguria« (15.000 t), ki sta vozila italijanske čete v Albanijo.

Angleške pomorske izgube znašajo po trditvi lista »Popolo di Roma«: 2 bojni ladj, 10 križark, 39 rušilcev, 33 podmornic, 2 nosilki letal, 9 pomožnih križark, 3 torpedovke in 6 zbiralcev min. Skupno bi to bilo 437.357 ton.

Trojni pakt med kitajsko čunkinsko, washingtonsko in londonsko vlado bo podpisan 1. februarja pa zatrevanju japonskega lista Tokio Niči-Niči.

Predsednik Roosevelt je na vprašanje novinarjev, kaj pravi o izjavi izolacionističnega senatorja Wheelerja, da bodo morali ameriški dečki zaradi posojanja vojnega materiala Angliji na bojišče, odgovoril, da še ni slišal tako neresnične in nepatriotične izjave.

Japonski tisk razpravlja o Rooseveltovem predlogu o pomoči Veliki Britaniji ter pravi, da bo kongres, ki ima kot edini v USA pravico, da sklepa o vojni in miru, s sprejemom tega predloga vrgel rokavico pred sile osi. Te morajo zato storiti vse, da so pripravljene na vsako morebitnost.

Pri novem glasovanju ameriškega Gallupovega zavoda se je izjavilo 58% glasovalcev za to, da v primeru potrebe prevažajo ameriške ladje blago tudi v angleške luke. Še v septembru je glasovalo polovico manj glasovalcev za ta predlog.

Plače uradnikov, ki imajo do 8000 lejev, so bile v Romuniji znižane.

Velik madžarski potniški avion se je ponesrečil. 12 oseb je bilo ubitih.

Karte za čevlje so uvedli v Franciji, v kratkem pa se bodo uvedle tudi karte za obleke. Pravico do čevljev imajo v bodoče le osebe, ki nimajo več ko dva para čevljev. V kratkem pridejo v promet »ljudski čevlji«, ki so se izdelali iz zaloga usnja vojaške uprave.

Policija v Bruslju je opozorila lastnike mačk, naj teh ne pustijo na ulico, ker se vedno bolj množi število lovcev na mačke, ki jih potem prodajajo kot zajce, njih kožo pa uporabljajo za popravilo kočuhov. Belgijsko kmetijsko ministrstvo sporoča, da bodo njegove zaloge moke sredi februarja izčrpane, če ne dobi moko iz tujine.

150.000 španskih beguncev, od katerih se je polovica borila v francoski vojski, je še v Franciji. Odklonili so vrnitev v Španijo, čeprav jim jo je španska vlada dovolila. Ker sedaj ni mogoče, da bi odpotovali v Mehiko, komar hočejo oditi, jim je francoska vlada dovolila, da ostanejo v Franciji.

V New Yorku so mestne oblasti izdale brošure, kako se mora prebivalstvo ravnavati v primeru vojne. Po ameriških vesteh so se nesoglasja med Romunijo in Sovjetsko Rusijo znova povečala. Na mejli so vsak dan številni incidenti.

Čangkajšek je razpustil četrto armado, ki je bila sestavni del komunistične 18. armade. Poveljnik armade pride pred vojno sodišče.

Zunanja trgovina

Bolgarski državni premogovnik Pernik je lani znižal svojo proizvodnjo za 27% na 1,2 milijona ton. Italijanski avtomobilski promet je bil znova omejen. Od do konca decembra dovoljenih voznih dovoljenj okoli 30% ni bilo več obnovljenih.

Švedska vlada je prepovedala vsak uvoz vin in alkoholnih pijač.

V Franciji se je pojavila na trgu nova divjačina, in sicer krokardi, ki se prodajajo po 10, verice (po 12) in jastrebi po 15 frankov za žival.

Kitajska vlada v Čunkingu se je v posebni pogodbi s sovjetsko vlado zavezala, da ji bo dobavila pol drug milijon ton čaja za njeno dobavo orožja in municije.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce,

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čuvanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovalni prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.

SEJEM RAJHA V LEIPZIGU se vrši spomladi 1941. od 2. do 7. marca

60% popusta na nemških državnih železnicah

25% popusta na jugoslovanskih državnih železnicah

Nemški vizum se podeli brezplačno. Prijave naj se izvršijo čimprej, najpozneje do 5. febr. 1941. pri pristojnem častnemu zastopniku

V Ljubljani: Ing. G. Tönnies, Tyrševa 33, Telefon 27-62
V Mariboru: Jos. Bezjak, Gosposka 25, Telefon 25-97
V Beogradu: Zvanični biro sajma rajha u Lajpcigu, Knez Mihajlova 33.